"Radomer-Kielcer Leben" 30 (370) „Należytość pocztową wiszczono ryczałtem" VIII-ער יאָהרגאַנג פרייז 25 גראָשען

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

היינט 8 זייט.

Radom, dnia 31 Lipca 1931 r.

ראַדאָם, פרייטאג, יז' מנחם אב תרצ"א

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען-פּרייז:

אַ מילימעטער שורה: פאַרן טעקסט 40 גר.
" " " " אין " 60 "
" " " " נאָכ'ן " 25 "

די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאַלטען 8 שפּאַלטען
" " אין טעקסט 4 "

אכטונג.

איך מאַך בעקאַנט דאָס די בעוויסטע **יאטקע** פון **זיסקע זיגעלשטיין**

פערקויפט דאָס בעסטע **רינדערין כשר פלייש** צו 1.40

און דאָס בעסטע **קאַלב פלייש** צו 1.40

קילינסקיעגאָ 19 (עק זגאָדנע).

Mania Breslaurówna ⁂ Izaak Zelechowski

ZAŚLUBIENI

LIPIEC 1931 r

וואָרנונג.

איך פאָדער אויף דעם ה' **יעקב טענענבוים** וואָל 21 (פון זוואָלין) ער זאָל אָבשטעלען זיינע אונבעגרינדעטע נידערטרעכטיגע און שמוצינ-קליינשטעטלדיגע רכילות-כרייפעריי געגען מיין פערזאָהן. איך האָב ביז יעצט נישט געפונען פאר נויטיג אויף דעם צו רעאגירען, נאָר אזוי ווי זיין האנדלונג נעמט שוין לעצטענס אָן א העסליכען-מוסרישען כאראקטער בין איך דעריבער געצווינגען דורך דער עפענטליכקייט איהם מתרה צו זיין, ער זאָל זיינע אומווירדיגע שטיק אָבשטעלען. אין געגענפאל נעם איך אראָב פון מיר יעדע פעראנטוואָרטליכקייט פאָר די וויטערדיגע קאָנסקווענצען און וועל איך בעקאַנט מאַכען דער עפענטליכקייט פערשידענע איינצעלהייטען, וואָס וועלען ענטפלעקען דאָס אמת'ע פרצוף זיינס, וועלכע וועלען איהם געוויס קיין גרויס כבוד נישט פערשאַפען.

ש. רובינשטיין.

די קאָנצעסיאָנירטע

צושניידער-שול

פון **ה. ל. גאָלדשטיין**, בענדיו, קאָללאָנטאַיא 45

מאכט באקאנט, דאָס אום אויסצונוצען דעם חודש שערפיען ווען שניידער זענען ווייניג באשעפטיקט, און צוליב דעם קריזיס, וואָס הערשט אין שניידער-פאך, ווערט איינגעאָרדנט ביי דער שול א 4 וואָכעדיקער

גרופּן-שניידער-קורס

פאַר אַ הנחה-פרייז נעמליך אנשטאַט 200 זל. 125 זל.

פארשרייבן קען מען זיך פערזענליך אין קאָנצעלאריע פון דער שול יעדן טאָג פון 4 ביז 8 נ. מ. ווי אויך בריוולעך. צוגערייזטע ווערן פארזאָרגט מיט ביליגע וואוינונג און קעסט.

דער גרופען קורס פאַנגט אָן מאָנטאָג דעם 3 טן שערפּיען אים 10 אָז. פרי. נאָכ'ן ענדיגען בעקומט דער שילער א דיפלאָם, מיט רעגירונג'ס-רעכט.

נוצט אויס די געלעגענהייט. פּראָספּעקטן גראַטיס.

עפענטליכע ערקלערונג.

איך ערקלער, אז לויט דעם פסק דין פון ראדאָמער רב ר' **יחיאל קעסטענבערג** טוה איך צוריק ציהען די אַלע בעשולדיגונגען וואָס איך האָב געוואָרפען אויפ'ן אדרעס פון די ה"ה **יואל גאָלדפאָרב** און **אברהם טענענבוים**.

משה קליינמאַן.

CYRK
STANIEWSKICH

w RADOMIU
Na Placu Jagiellońskim

OTWARCIE CYRKU
W PIĄTEK dnia 31 LIPCA o godz. 8.30

אַ נייער און פערשידענארטיגער פּראָגראַם

העכסט-אינטערעסאַנטע אטראַקציעס.

רעדוקציעס.

געוועזן צייטען ווען איך האָב מקנא געוועזן א מיניסטער און ווער האָט איהם נישט מקנא געווען! עפּעס א קלייניגקייט אַ מיניסטער, קודם כל איז ער דאָך דער מענש מיט'ן אייזערנעם קאָפּ. וואָרום א מענש, וואָס טראָגט אויפ'ן קאָפּ, א מלוכה מוז האָבען אַן'אייזערנעם קאָפּ. דערצו איז דאָך עפּעס דאָס געלד, וואָס ער בעקומט אויך עפּעס ווערט. היינט כבוד איז אויך נישט אָהעקצומאכען מיט'ן האַנד. איבערהויפּט האָב איך מקנא געווען דעם פינאַנץ-מיניסטער, אַ ווערטעלע צו זאָגען, אַ מענש זיצט ביים שיסעל און וואָס קען איהם פעהלען!

היינט בין איך קיינעם נישט מקנא אַפילו א מיניסטער וואָלט איך נישט געוואָלט זיין. און ווער רעדט נאָך אַ פינאַנץ-מיניסטער. דאָס איז ערגער ווי צו זיין דאַזאָר אין א יודישער קהלה.

ווען איהם נעהם די צייטונג אין האַנד זעה איך, אַז אַלע האָבען נאָר מיט איהם צו טהון, חאָטש א סוחר א קרעמער, אפילו א שניידער, אַ שוסטער אַלץ לויפט צו איהם מיט טענות און דאָס שעהנסטע דערביי איז, וואָס יעדער גיט איהם עצות, וואָס ער זאָל טהון. אָדער ריכטיגער געזאָגט, יעדער גיט עצות. וואָס ער זאָל נישט טהון. קומען סוחרים טענה'ן זיי, מען זאָל לאָזען צו רוה דעם סוחר. קומען קליינהענדלער טענה'ן זיי, מען זאָל אויף זיי רחמנות האָבען, קומען בעל-מלאכות איז דאָך נישט שייך. זיי זענען דאָך דאָס אויבערשטע פון שטויסעל, היינט פויערים האָבען דאָך אוודאי א שטיקעל דעה און פּריציט זענען דאָך דער שטאָלץ פון פוילען. מיט איין וואָרט, אַלע קומען מיט עצות און דער מיניסטער איז גאָר געוואָרען א מין דרדקי מלמד וואָס דאַרף יעדען אויסהערען און מיט יעדען איינקנעלען א בלעטעל עקאָנאָמיע.

איבערהויפּט בין אך איבערראַשט מיט דער מעשה רעדוקציע פון פּענסיעס. הערט א טשיקאַווע מעשה: יאָהרען לאַנג שרייט אַ וועלט, אַז מיר ווערען פערפלייצט פון בעאַמטע, אַז מען האָט אין יעדען אַוזשאַנד אַוועקגעזעצט גאַנצע מחנות יונגלעך. מיידלעך. מענער מיט ווייבער. יעדער בעקומט די פיינע פּענסיע מיט צוגאָבען אויף שבת, אויף יום-טוב, אויף פּורים און א תענות, מען האָט דעם עולם בעזאָרגט מיט אַלץ אין דער וועלט, מען בעצאָהלט פאַר געהן, פאַר פאָהרען, פאַר רייטען, פאַר שלאָפען און אפילו פאַר אַלט ווערען בעצאָהלט מען מיט דער פולער האַנד און אפילו אויפ'ן חשבון פון אָרימען שטייער-צאָהלער.

לאַנג האָט מען גערעדט און געקלאָגט איבער מכת בעאַמטע, ענדליך איז געקומען א מיניסטער און האָט דערהערט דאָס געשריי און האָט זיך גענומען צו די בעאַמטע. קודם כל האָט ער די קעסט-קינדער רעדוצירט די פּענסיעס, האָט אויסגעשטראָכען די מתנות פאַר דיעטען פון פאָהרען, ער זאָגט נאָך אויך צו ווייטער צו געהען אויף דעם וועג און שיקען די פאַנעס, וואָס זיצען אין די ביוראָ'ס און מאַכען זיך מאַניקור, צו שיקען די דאַמעטשקעס, וואָס פערנעהמען שטעלעס צוואָמען מיט די מענער און עס ארבייטען אויף זיי דינסטען, צו שיקען די אַלע אַהיים. ער זאָגט צו צו רעדוצירען אויך די פערסאָנאַלען און פערקלענערען די הוצאות.

דאכט זיך, אַז עס איז גוט, וואויל, אַז אונז מיניסטער דאַרף מען טראָגען אויף די הענד. ווייזט זיך ארויס, אַז עס איז ווידער נישט גוט. אַז עס איז טאַקע שלעכט, זעהר שלעכט. עס איז ווידער געוואָרען א געוואַלד און עס שרייען טאַקע דער סוחר, דער קרעמער, דער שניידער, דער שוסטער, עס שרייען אַלע די, וואָס האָבען פריהער געשריגען אויף דער שווערער לאַסט פון די שטייערן, מען לויפט ווייטער צום מיניסטער און מען גיט איהם ווידער עצות.

וואָס קומט דאָ אַזוינס פאָר? וועלכע שרייער זענען גערעכט? דער אמת איז אַז ביידע זענען גערעכט. אונזער ווירטשאַפט איז געגליכען צו יענער כינעזישער פרוי, וועלכע מען האָט געשנירעוועט די פיס פון קינדווייז אָן, ווייל א דאַמע דאַרף נישט געהן. זי דאַרף זיצען אין שטוב און אויב זי דאַרף ארויסגעהן, קען זי פאָהרען, אָבער ווען עס איז געקומען א צייט און זי האָט דאָך געמוזט געהן, האָט זי מאַקע נעבעך נישט געקענט שטעלען קיין פוס, איז זי טאַקע נעבעך געבליבען א קאַליקע.

אונזערע מלוכות איבערהויפּט די נייע מלוכות, זענען בעאַמטען-מלוכות. אין די ערשטע יאָהרען האָט מען זיך א וואָרף געטהון אויסגעהונגערטע, אויף די שטעלעס. יעדער פּאָלאַק האָט געהאַלטען פאַר זיין פּאַטריאָטישען חוב צו דינען דער מלוכה. און נישט נאָר ער, נאָר אויך זיין פרוי, זיין זוהן און טאָכטער, אַלע דאַרפען דינען דעם פאָטערלאַנד. און מיט וואָס קען מען דינען בעסער ווי מיט א שטעלע? איז מען טאַקע געוואָרען בעאַמטע. פון דער צווייטער זייט האָט יעדער דירעקטאָר, יעדער שעף פון א ביורא געהאַלטען פאַר א כבוד צו האָבען וואָס מעהר בעאַמטע אונטער זיך. עס איז געקומען אזוי ווייט, דאָס אין די גרעסטע שטעדט בעשטעהט א העלפט פון דער בעפעלקערונג פון בעאַמטע. ממילא זענען זיי געוואָרען א וויכטיגער ווירטשאַפטליכער פאַקטאָר, זיי זענען געוואָרען די קאָנסומענטען פון אַלץ און איצט ווען זייער פּאָזיציע ווערט שוואַכער, ווען זיי ווערען רעדוצירט פערלירט מען א וויכטיגען קאָנסומענט און מען שרייט. מען פערגעסט, אַז דער קאָנסומענט האָט גאָר נישט פּראָדוצירט און האָט געלעבט פון די שטייער-געלדער..

איהר פערשטעהט ווי שווער עס איז היינט צו זיין א מיניסטער.

ש. י. סטופּניצקי.

זיי זענען נישט צופרידען...

אַנ'אומצופרידענע וועלט!

קיינער איז היינט נישט צופרידען. נעמט איהר ביי עמיצען א פאָר זלאָטעס אויף א פאָר טעג און איהר האַלט נישט קיין וואָרט, איז יענער נישט צופרידען.

און איהר זייט נישט צופרידען, פאַרוואס יענער איז נישט צופרידען מיט אייער נישט צופרידענהייט.

זעהט איהר, אַז יענער האָט א שיין הויז, אַ שיינעם אויטאָ, א שיינע דינסט, אַ שיינע פאָר טויזענט זל. אין באַנק, און איהר האָט עס נישט, זייט איהר שוין נישט צופרידען, און יענער, וואס האָט די אַלע זאַכען, איז אויך נישט צופרידען, ער וואָלט געוואלט האָבען טויזענט מאָל אזוי פיל. און וואָלט ער געהאַט טויזענט מאָל אזוי פיל. וואָלט ער אַלץ נישט געווען צופרידען, ער וואלט געוואָלט האָבען א מיליאָן אזוי פיל...

און ווער ווייסט, אויב ער וואלט דעמאָלסט געווען צופרידען?...

דאכט זיך אַז נישט.

האָט אייער חבר אַ גוטע שטעלע און ער מאַכט אַ שיין לעבען, זייט איהר נישט צופרידען, ווייל איהר האט א שלעכטע שטעלע, און איהר מאכט נישט קיין לעבען, און אייער חבר איז אויך נישט צופרידען ווייל עס זענען פאַראַן בעסערע שטעלעס ווי זיינע...

איז אייער טאָכטער פאַרהייראַטעט צו א דאָקטאָר וואס נעמט צעהן זלאָטעס פאַר א וויזיט, איז זי נישט צופרידען, זי האָט דאָך געקענט חתונה האָבען פאַר אַ פּראָפעסאָר וואָס נעמט 50 און 75 זלאָטעס אַ וויזיט, וואָלט זי געווען פאַרהייראַט צו אזא פּראָפעסאָר, וואָלט זי אַלץ נישט געווען צופרידען, מחמת עס זענען דאָ אַזעלכע פּראָפעסאָרן וואס נעמען 500 זל. פאָר א וויזיט.

שיקט איהר אייער פרוי קיין צאָפּאָט און איהר גיט איהר מיט 300 זל. פאַר צוויי וואָכען, איז זי נישט צופרידען, ווייל זי איז נישט צופרידען...

קויפט איהר אייער פרוי אַ קלייד און איהר בעצאָהלט 25 זל., איז זי נישט צופרידען: זי האָט געזעהן אַ שענער קלייד פאר 50. וואָלט איהר געקויפט די זלאָטענדיגע קלייד וועלט זי אויך נישט זיין צופרידען, ווייל אין זעלבען געשעפט זענען פאַרהאַן קליידער פאר צוויי הונדערט מיט פופציג זל.

אָט האָב איך געקויפט פאר מיין ווייבעל א פוטערנעם מאַנטעל פאר 500 זל. דאכט זיך שעהן געלט, איז זי נישט צופרידען: די פרוי קאלב האָט א מאנטעל פאר 1000 זל.

מיינט איהר דאָך אודאי, אַז די פרוי קאלב איז צופרידען. לאָזט זיך אויס אז נישט; ווייל די פרוי געצעל האָט א מאנטעל פאר 1800 זל. מיינט איהר דאָך אודאי, אַז די פרוי געצל איז צופרידען, הויבט זיך גאָרנישט אָן, ווייל דער פרוי שמעלקיס מאַנטעל קאָסט דריי טויזענט זל., און די פרוי שמעלקע איז אויך נישט צופרידען, ווייל די פרוי זשעברא האָט א מאַנטעל פאר 5000 זל. און אָט אזוי געהט עס כסדר.

וואָס דארפט איהר מעהר? מיינער אַ בעקאַנטער איז געוואָרען א יתום. האט ער בעקומען פון זיין טאָטען 175 טויזענט א ירושה. דאכט זיך שיין געלד. איז ער נישט צופרידען, אַז אַנדער פאָטער איז געשטאָרבען און גע-

אין אַלטע קאַזימיר.

(אײַנגדרוקען פון א בעזוך.)

איבערגעקומען אַ רייזע פון א „מערטירער" און אָנגעקומען אין דער שטאָדט פון אסתר׳קע און פוילישען מלך קאזימיר — אין דער מלוכה פון קינסט. און ריכטיג ווערט דאָס אַלטע קאַזימיר אזוי אָנגערופען. א אמת׳ע „מלוכה" פון מאָלער און שרייבער...

אויף יעדען טריט טרעפט מען זיי, אונזערע קונסט-פערזאָרגער... ביי אסתר׳קעס שלאָס, ביי דעם טורם, פיים ברעג פון דער ווייסעל, אומעטום טרעפט איהר זיי מיט דער פּאַלעטע און פאַרבען אין דער האַנד, יואַרפען אַ בליק און מאָלען...

אָדער ביי דעם אַלטען ברונעם אין מיטען מאַרק אין אַ געזעלשאַפט פון וועווקע׳ס, זלמנ׳ס און חיים׳ס, זיצען די שרייבער און פיהרען אַ שמועס מיט די זין פון דער שטאָדט, וועלכע דערצעהלען וועגען דער פערגאַנגענהייט, וואָס זיי האָבען איבערגעלעבט, אָדער וואָס זייערע זיידעס און פאָטער׳ס האָבען זיי דערצעהלט. אַ שטיק היסטאָריע באמת טראָגען זיי אין זיך די דאָזיגע זין פון דער אוראַלטער ווייסעל שטאָדט...

* * *

„צוויי וועלטען" זענען צו בעמערקען זומער-צייט אין קאַזימיר. די תושבים, אַלטע יודען, יודען מיט לאַנגע פאַטריארכאַלישע בערד און זומער געסט, „געסט אויף אַ ווייל", וועלכע קומען דאָ, כדי צו פערברענגען די צייט פון אַברוה, נאָך אַ יאָהר שווערער אַרבייט און זאָרגען. נידערגעשלאַגענע טרויעריגע און אָבגעריסענע און... הומאָר-פולע, לעבעדיגע און עלעגאַנטע מענשען. „מענשען" און מענשען... צוויי וועלטען אין קאַזימיר...

* * *

דאָס לעבען קאָנצענטרירט זיך ביי דער ווייסעל. פון דאָנען שעפּען פרנסה יודען, וועלכע פערנעהמען זיך מיט איבערפיהרען מענשען אויף דער פליאַזשע. אַ שיפעל שווימט אָפּ און אַ שיפעל קומט אָן... אין יעדעס שיפעל אַ יוד מיט אַ לאַנגער קאַפּאָטע און אַ יודיש היטעלע... „ווייסעל-אינדוסטריע" — אַ קוואַל פון פרנסה...

פאַר אַ פאַר גראָשען קאָן זיך יעדער איבערפאָהרען אויף דער רוהיגער ווייכסעל אין דער געזעלשאַפט פון אַ ר׳ וועווקע אדער אַ ר׳ חיים... אין אַ געזעלשאַפט פון א מענש, וואָס האָט איבערגעלעבט אַ יאָהר הונדערט און דאָך, פריש און שטאַרק און פעהיג צו אַרבייט... אמת׳ע „ווייכסעל זין"...

* * *

איינע פון די היסטאָרישע זעהענסווירדיגקייטען אין קאַזימיר איז די שטאָדטישע שוהל. פיער הונדערט יאָהר טראָגען איהרע אַלטע מויערען... אַ שוהל פאר אַלע... יודען און קריסטען... די לעצטע זענען גאָר אָפטע געסט, ערקלערט מיר דער משגיח איבער דער היסטאָרישער שוהל... אַ שעהנע מזרח-וואַנד מיט אַלטע פערשוואַרצטע מנורות אין ביידע זייטען פון דער וואַנד, אויף דער אַנדערער וואַנד העגגט אַ כמעט צעפוילטע שטוהל, אויף וועלכער עס זענען געזעסען די רבנים פון אַלטען קאַזימיר. איבערגעלעבט אַ ביסעל יאָהרען, גוט אָבגעדיענט און איבערגעגאַנגען אין דער „פערמאַנענטער היסטאָרישער עמעריטור"... אָבער דער פרוכת וועלכען אכתר די פוילישע מלכה האָט איינגעהענדיג אויפגענעהט און געשענקט דעם קהל, איז אין דער שוהל נישטאָ... ער איז בעהאַלטען ביים ראש הקהל, וועלכער ווייזט נאָר די „יחידי סגולה"... אַ ווערטס-זאַך — זיי האָבען מורא די קאַזימירער... די מויערען פון שלאָס, וועט קיינער נישט צונעהמען אָבער אסתר׳קעס פרוכת...

* * *

און אויסער דער שטאָדט... צווישען הימעל, בערג, טאָהלען און וואַסער... אַ אַנדער לעבען, נישט דאָס רויש-גע און נישט דאָס פערשלאָפענע... אַ לעבען פון אַ געזונטער יוגענד. אין מעהרערע קאָלאָניעס געפונען זייער אַברוה הונדערטער יוגענדליכע, אין אַ אַטמאָספערע פון ברידערליכקייט, לעבען צווישען זיך די שומרים, וועלכע זענען געקומען דאָ פון גאַנץ פוילען. און איבער די מושבות פלאַטערט די בלויע ווייסע פאָהן, גאָר אַ אַנדער לעבען אויסער דער שטאָדט, צווישן הימעל, בערג, טאָהלען און וואַסער...

פ. פישמאַן.

Biuro Prośb i Podań

p. f. „PROLITEX"

RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.

ZAŁATWIA:
Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłumaczenie
i inne.

Redaguje Podania:
Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.

Windykacje należności w całej Polsce.

Informacje o zdolności kredytowej

Przepisywanie na maszynach.

Biuro czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

טאָג-בוך

פון אַ ראַדאָמער זעלבסטמערדער

ווי מיר זענען אזוי געזעסען ביים טיש און געגעסען קאָלאַציע האָט זיך פּלוצלינג בעוויזען דער ה׳ מאָריץ סאַמעלסאָהן. ער האָט נאָך געהאַט דעם קאָפּ פערבונדען, אָבער ער איז געווען אינגאַנצען אָנגעטוהן. ער האָט בעמערקט ווי מיר חידוש׳ען זיך אויף זיין אויסגעריכט ערשיינען און ער האָט זיך דעריבער אָנגערופען מיט אַ שמייכעלע:

— ס׳האָט זיך מיר אַ ביסעל פערבענקט צו אייער טיש, בין איך ארויס פון בעט. דאַנקע גאָט כ׳פיהל זיך בעסער. כ׳וועל מיט אייך מיטהאַלטען, אויבוואָהל קיין סך עסען וועל איך נישט. —

די זין און טאָכטער האָבען זייער פאָטער אויפגענומען מיט גרויס פרייד און געווען איבערגליקליך צו הערען פון איהם אזעלכע ווערטער. אָבער אין מיר האָט עפּעס א ציטער געטוהן. עפּעס האָט מיר א פאָרגעפיהל געזאָגט, אַז נישט דאָס איז דער צוועק פון ה׳ סאַמעלסאָהנ׳ס אריינקומען צום טיש. ווייזט אויס, אַז אויך רבקה׳לע האָט געהאַט דאָס זעלבע געפיהל. כאָטש רבקה׳לע האָט ארויסגעוויזען גרויס בעגייסטערונג און א פרעהליך פּנים וואָס איהר מאַן האָט זיך צוגעזעצט צו דער קאָלאַציע און פיהלט זיך בעסער — האָב איך פונדעסטוועגען בעמערקט אין איהר צו-האַסטיגער אויפגעהייטערטקייט און פאָרען זיך, א געוויסע צוטראָגענקייט. מיר האָבען זיך ביים טיש געטראָפען מיט האַלבע בליקען און מיר האָבען איינער ביים צווייטען אראָבגעליינט די געדאַנקען פון פּנים. רבקה׳לע איז דאָס מאָהל ארומגעגאַנגען איהר מאַן מיט איבערגעטריבענער געטרייקייט, מיט אָהן א שיעור איבערגעגעבענקייט, וואָס איז קענטיג געווען, אַז דערמיט סטאַרעט זי זיך צו פערדעקען עפּעס א געהיימניס, ווי זי וואָלט זיך בעמיהט צו פערשטעלען די אינערליכע געפיהלען פון איהר הארץ, די אויפגעוואַכטע ליבע-עראינערונגען פון איהר יוגענד. ס׳פּנים האָט איהר געפלאַמט און די הענד האָבען איהר געציטערט. זי האָט געטוהן אַלץ, אַז מ׳זאָל אין איהר גאָרנישט דערקענען און דאָך האָט זי זיך נישט געקענט בעהערשען. פון גרויס צעטראָגענקייט איז איהר אַלץ געפאַלען פון די הענד. ה׳ סאַמעלסאָהן האָט די גאַנצע צייט נישט אראָבגענומען קיין אויג פון זיין פרוי און כסדר אָבסערווירט יעדער בעוועגונג איהרע. איך בין געזעסען ווי אויף אָנגעגליהטע קוילען און נעהאָפט און געוואַרט מיט דער גרעסטער אומגעדולד, אַז צו דער קאָלאַציע זאָל א סוף נעמען און איך זאָל שוין אוועק פון דאַנען.

איך האָב זיך געפיהלט אויסערגעוועהנליך שלעכט. איך האָב דערקענט

לאָזט פאַר זיין זון 2 מיליאָן און יענער איז אויך נישט צופרידען.

ווייל אַנדערע מיליאָנערען לאָזען איבער פאַר זייערע זיהן 40 מיליאָן.

אַט האָב איך אָנגעשריבען דאָס ארטיקעל, מיינט איהר, אַז איך בין צופרידען, אַ נעכטיגער טאָג! דאָס אַרטיקל האָט געקענט אַרויסקומען א סך בעסער און פיינער און וויציקער.

ניין איך בין נישט צופרידען.

ב. קאָוונער.

קריזיס, דאַטשע און יצר-הרע...

(פעליעטאָן)

אין א פאַרנאַכט נאָך א הייסען טאָג, האָב איך זיך ארויסגעלאָזט אויפ'ן שפּאַציר. איך בין געגאַנגען צווישען די שפּאַצירענדע פאָרלעך אין שטאָדט-גאַרטען, געהערט מוזיק. געמאַכט א „הקפה" ארום גאַרטען און ארויס צוריק.

איך בין געגאַנגען און געקלערט. וועגען אַלץ האָב איך געקלערט; וועגען קריזיס, וועגען פּוסטקייט אויף דער נשמה און וועגען דער פּוסטקייט אין זער קעשענע.. וועגען דער נייער קהלה וחסגען פּאָליטיק און אנדערע צרות. פּלוצים דערפיהל איך א האַנד אויף מיין אקסעל. איך קער זיך אום — פאַר מיר שטעהט א עלעגאַנטער בחור מיט פלאַם-פייערדיגע תאוה-אויגען און זיכערע בעוועגונגען.

— מיט וועמען האָב איך דעם כבוד?

— פרעג איך.

דער בחור פערנויגט זיך העפליך, ווי עס טהוען העפליכע קאַוואַליערען, גענייטע אין פאַך פון נויגען זיך פאַר שעהנע דאַמען, און ענטפערט מיט א זיכער קול:

„איך בין דער מלאך פון דאַטשעס".

— אויב אַזוי — פרעג איך ווייטער — האָב איך דאָך דעם כבוד צו רעדען מיט'ן יצר-הרע אליין! ס'איז מיר אפילו זעהר אַנגענעהם צו האָבען ביי אייך א אינטערוויאו, אָבער איהר וועט דאָך מיר ערלויבען צו פרעגען: וואָס טהוט איהר יעצט אין שטאָדט? איצט אינם דאַטשע און יצר-הרע-סעזאָן, דאַרפט איהר דאָך זיין אין די קור-ערטער אויף די דאַטשעס, צווישען די זאָרגלאָזע קאַוואַליערען, מיידלעך און יונגע „מענזשאַטקעס". וועלכע פאָהרען אַרויס פון שטאָדט זיך „באַוויען". דאָרט, אין די פּאַרקען, פעלדער און וועלדער צווישען דער פריהליכער חברה איז איצט אייער אָרט, ווייל וואָס כ'לעבען וועט איהר אויפטהון אין שטאָדט צווישען די אָרעמעלייט, ערנסטע, אַלטע נשמות און האַלבע מתים. ביי די לעצטע איז א שאָד אייער טרחה, ארויסגעוואָרפען אייער אַרבייט. אפילו די פערפירערישע לילית אַליין וועט מיט זיי אויך גאַרנישט קאָנען מאַכען.

— איך קאָן אייך פערזיכערען—האָב איך פערענדיגט — אַז ווען איהר וועט זיין דאָ אין שטאָדט במשך פון דאַטשע סעזאָהן, וועט דאָס גיהנום ווערען פוסט און אין גן-עדן וועט מען קיין שפּילקע נישט קאָנען וואַרפען, ווייל עס וועלען נישט זיין קיין עבירות און קיין זינדיגע נשמות...

אזוי האָב איך צו איהם גע'ענה'ט און ווען איך האָב געענדיגט האָב איך בעמערקט, אַז מיין „בחור" איז געוועזן בלייך ווי קאַלך, ער האָט זיך קוים געהאַלטען אויף די פיס, אַזוי אַז איך האָב געמיינט אַז אָט אָט און די וועלט ווערט איינגאַנצען פּטור פונ'ם יצר-הרע, און מיט א געבעכדיג קול האָט ער געענטפערט:

—יאָ, יאָ, אמאָל איז טאַקע מיין הויפּט אַרבייט געווען אויף די דאַטשעס, אין די קור-ערטער, וואוהין דער עולם איז זיך מאַסענווייז געפאָהרען ווייַלען און פערברענגען. פלעגט אַ מאָל אַ מעני-ושאַקטע ארויספאָהרען אויף דאַטשע פלעג איך האָבען א דאָפּעלטע אַרבייט. איך פלעג איהר „באַוויען" אויף דער „פּליאַזשע" און מיינע געהילפען האָבען „געאַרבייט" מיט איהר „שטרויענעם אַלמן", וועלכער איז געבליבען ווי א פרייער פויגעל אין שטאָדט...

אזוי איז געוועזן אמאָל, מיט עטליכע יאָהר צוריק, ווען גאַרבאַטקע איז געוועזן פול מיט לעטניקעס און לעטניטשקעס און סוכעדניעוו איז געוועזן געפּאַקט. היינט אָבער — האָט ער אָבגעזיפּצט — איז א קריזיס, קיינער פאָהרט נישט אויף דאַטשע, ווייל מ'האָט נישט אויף קיין הוצאות, דעריבער בין איך, דער אַזוי-ערפאָלגרייכער יצר-הרע געקומען אין שטאָדט אריין זוכען אַרבייט.

—יאָ, יאָ, — האָט ער פערענדיגט — דער קריזיס האָט מיר מעהר געשאָדט ווי 150 קאַפּיטלעך תהילים און טויזענט מוסר-ספרים...

איך האָב איהם געוואָלט טרייסטען אָבער איך האָב פאַר איהם נישט געפונען קיין טרייסט. ווי בכלל עס איז קיין טרייסט נישטאָ קעגען קריזיס...

הצופה

— די — שענסטע **טאַפּעטען** צו זעהר ביליגע פרייזען קען מען נור בעקומען

אין דער לאַנג-יעהריגער פירמע

ש. שטיינמאַן

ראדאם, לובלינער 21.

אין דער שטייפע. פאַרשפּענדע מינע פון ה' סאמעלכאָהן, אַז ער שטויסט זיך אָן אויף עפּעס. אין מיר האָט זיך א וואָרף געטוהן א געדאַנק, ווער ווייסט, צי האָט ה' סאמעלסאָהן אַמאָהל נישט אונטערגעהערט דעם שמועס צווישען מיר מיט רבקה'לע. אָדער, צי האָט ער אמאָהל נישט אויפגעכאַפּט ווערטער און אויסדריקען פון מיר און רבקה'לע וועגען אונזער אמאָליגע ליעבע, וואָס מיר האָבען זיך ענטפּלעקט בשעת אונזער דערקענען זיך אין יענעם צימער אונטער פיער אויגען. ווער ווייסט. פון צייט צו צייט האָט ה' סאמעלסאָהן אויך געוואָרפען זיינע דיסקרעטע בליקען אויף מיר און איך האָב געפיהלט ווי זיי בריהען און שטעכען מיך. איך בין געזעסען ביים טיש ווי א פרעמדער. איך האָב זיך געפיהלט אויף דער שטוהל ווי א וואָרעם. מיין הונגער איז פון מיר פערשוואונדען און דאָס מויל איז מיר געוואָרען ווי פערשלאָסען און דער ביסען איז מיר געבליבען שטעקען אין האלז.

ענדליך האָט זיך די קאָלאַציע געענדיגט. איך האָב פריי אָבגעאָטהעמט און געגרייט זיך אַוועקצוגעהן. ווען כ'האָב געוואָלט זאָגען א גוטע נאַכט האָט זיך ה' סאמעלסאָהן אויפגעשטעלט און זיך געווענדעט צו מיר: וואָס אנטלויפט איהר שוין פּאַניע מ.? בלייבט נאָך אביסעל מיט אונז, איך וויל מיט אייך עפּעס רעדען. —

ה' סאמעלסאָהן האָט א לייכטען, קוים בעמערקענדיגען ווינק געגעבען אין אַלע קינדער, די זין און טעכטער, זענען מאָמענטאַל זיך צעלאָזען אין די איבריגע צימערן און ס'איז נישט מעהר געבליבען ווי רבקה'לע איך און ה' סאמעלסאָהן. יעצט האָב איך געטראַכט בין איך שוין אין פּעקעל. נישט אַנדערש, נאָר ה' סאמעלסאָהן געהט דעם אונז ביידע נעמען אויפ'ן פערהער וואָס פאַר א סוד מיר, דאָס הייסט איך און זיין פרוי רבקה'לע האָבען דאָרט געשמועסט אין קאַבינעט. וואו רבקה'לע האָט מיך אריינגעבעטען און נישט ערלויבט, אַז קיינער זאָל דערביי זיין. ווי א מיהל האָט זיך אַלץ אין מיר געדרעהט. וואָס וועל איך ענטפערען? ווי אַזוי זאָל איך האַנדלען? לייקענען, אָדער זאָגען דעם אמת? אָט אַזעלכע געדאַנקען זענען אין מיר ארומגעלאָפען ווי גרויסע טיעפע שביזען. וואָס האָבען מיך דורכגעבויערט פון קאָפּ ביז צו די פיס. אָבער איידער איך האָב צייט געהאַט אָנצונעמען א בעשליס איז רבקה'לע ארויסגעשפּרונגען מיט רייד. פאַרענדיג זיך אַזוי ביים ברענגען דעם טיש אין אָרדנונג איז זי פערלאָפען דעם וועג. זי איז צוגעגאַנגען מיט האסטיגע טריט צו איהר מאַן, דעם ה' סאמעלסאָהן ווי זי וואָלט איהם וועלען מאַכען א סיורפּריז און מיט עקסטאַז אויסגערופען:

— דו ווייסט מאַריק, ווער דער ה' מ. איז? וועסט גאַרנישט טרעפען. שטעל דיר פאָר, אַז דער ה' מ. איז פון זעלבען שטעטעל וואָס איך. נו, וואָלסט זיך געקענט ריכטען ווי דער גורל פיהרט צונויף מענשען? איך בין נאָך אַזוי אונטער'ן איינדרוק פון דאָזיגען צופאַל, אַז נאָך איצט קען איך נישט קומען צו זיך. זעה נאָר מאַריק. זעה נאָר, וואָס אין לעבען קען אַלץ פּאַסירען! —

רבקה'לע האָט איבערגעבראָכען אין א געוויין און איז אריינגעפאַלען אין די אָרעמס פון איהר מאַן.

— אָבער וואָס וויינסטו, רבקה'לע, וואָס בעדייטען דיינע טרערען? האָט מאַריק געגלעט איהר הערליך-געלאָקטען קאָפּ האָר און געצאַפּעלט פון איבער-ראשונג — אַז מען בעגעגענט א בע-

נאר אלץ מכח די הינטער-קוליסען-פאליטיק ארום דער גמינע.

אין צוזאמענהאנג מיט דער גאטיק „די הינטער-קוליסען ארום דעם אויפוואהל פון א פרעזעס אין גמינע-פערוואלטונג", וואס איז געדרוקט אין ראדאמער קעלצער-לעבען" פון פאריגע וואך, האבען זיך צו אונז בעווענדעט אייניגע פראקציעס פון דער קהלה וועגען געוויסע אויסבעטערונגען.

אזוי למשל ווערען מיר געבעטען פון ארטאראקסישען בלאק (№ 4) צו אינפארמירען פאלגענדע פרטים:

1) הרב טייטעלבוים האט זיך נישט געווענדעט צום „סטאראסטא" דאס צוליעב דעם וואס עס איז שוין נאכ'ן 3-טען טאג פון די שבעה, דעריבער וויל ער נעמען א אנטייל אין די וואהלען פון א פרעזעס, נור ער האט מיטגעטיילט אין דעם בריעף, דאס צוליעב דעם וואס די וואהלען פון א פרעזעס האבען פאר איהם א וויכטיגע בעדייטונג אין די וואהלען.

2) אין דעם אזוי גערופענעם ארטאדאקסישען בלאק (№ 4) נעמען א אנטהייל נישט נור די מזרחי'סטען און אונפארטייאישע ארטאראקסען, נור אויך די „אגודה", וועלכע האבען איינשטימיג ארויסגעשטעלט די קאנדידאטור פון דעם יעצט געוועהלטען פרעזעס ה' זילבערבערג, די „אגודה" האט אויך גענומען א אנטהייל אין די אונטערהאנדלונגען מיט די ציונים און עס איז געקומען צו א איינשטימיגען בעשלוס וועגען די קאנדידאטור.

3) די ארטאדאקסען פון הרב קעסטענבערגס צד האבען תחילת געשטרעבט נישט צו האלטען דעם אבמאך, און נור די לעצטע מינוט זעהענדיג דאס זיי וועלען נישט זיעגען, האבען זיי דאן מיטגעשטימט אויף די קאנדידאטור וואס איז געווארען ארויסגעשטעלט דורך די „ציונים" „מזרחי" „אגודה" „אונפארטייאישע ארטאדאקסען" און האנדווערקער.

די האנדווערקער-פראקציע פון קהלה-ראט די שעפער פון אבמאך.

די אייגענטליכע שעפער פון אבמאך צווישען די קהלה-פראקציעס, לויט וועלכען ס'איז געווארען בעשלאסען, אז דער פרעזעס פון ראט זאל געוועהלט ווערען פון די פעראייניגטע פיער ליסטעס (ארטאדאקסען און דעמאקראטען) און אלס פרעזעס פון דער פערוואלטונג זאל זיין א ציוניסט, אדער א מזרחיסט — זענען געווען די האנדווערקער-פרנסים. די לעצטע האבען דערביי געשטעלט א אילטומאטום, דאס אויב עמיצער וועט נישט נאכגעבען זייער קאספראמיס וועלען זיי אוועקגעבען זייערע שטימען דעם צד, וועלכער וועט מיט זיי מסכים זיין. אזוי ווי די וואהלען פון א ראט-פרעזעס זענען דורכגעפיהרט געווארען לויט דעם אויסגלייך פון אבמאך, האבען די האנדווערקער-פרנסים דאס זעלבע געפאדערט בעת די וואהלען פון א פרעזעס אין דער פערוואלטונג.

לויט די מיינונג פון דער האנדווערקער-פראקציע וואלט נישט געפועל'ט, נישט די שטים פון מורה הוראה ר' מענדעל קעסטענבערג און אויך נישט די שטים פון מורה הוראה טייטעלבוים. מחמת קיינער פון די צוויי געגנערישע פראקציעס וואלט מיט זיי נישט געהאט קיין מעהרהייט. אין דער פערוואלטונג וואלט אין אזא פאל געווען הרב קעסטענבערג'ס צד רעפרעזענטירט מיט 5 מיטגלידער (שוין אריינגערעכענט די שטים פון מורה הוראה ר' מענדעל סקארישאווער) און דער בלאק אגודה, ציוניסטען, מזרחיסטען וואלטען מיט מורה הוראה טייטעלבוים'ס שטים געהאט נישט מעהר ווי 6 שטימען. אויף אזא אופן איז ווידער געווען אבהענגיג די ענטשיידונג פון דער מעהרהייט פון די צוויי האנדווערקער-ראטרעס אין דער פערוואלטונג, און טאקע דא האבען די לעצטע קאטעגאריש געפאדערט צו צו פאסען זיך צום אבמאך, ד"ה. אז ס'זאל געוועהלט ווערען אלס פרעזעס פון דער פערוואלטונג, א ציוניסט, אדער א מזרחיסט, דראהענדיג אין געגענפאל זיך צו פעראייניגען מיט דעם צד, וואס האלט זיך ביים געשלאסענעם אבמאך.

לויט אט דער אילטומאטיווער שטעלונג פון די האנדווערקער, איז אלזא איבריג געווען די השתדלות'ען פון ביידע מורי הוראות אין דער פטאראסטווא וועגען זייער אנטייל אויף רער זיצונג, ווייל ס'וואלט געווען לא מעלה ולא מוריד און דער עיקר ראליע ביים שאפען די איבערוויגענדע מעהרהייט האט געשפיעלט די האנדווערקער-פראקציע.

קאנטען מענש וויינט מען? פערקעהרט, דאכט זיך, מ'בדויך זיין נאר צופרידען. איך פערשטעה נישט וואס דו וויינסט.

— מאריץ, מאריץ. דו ווייסט נישט ווען דער ה' מ. איז — האט רבקה'לע אויפגעהויבען דעם קאפ און מיט פייכטע אויגען גערעדט — איך האב געקענט זיינע עלטערען. די שענסטע מענשען פון שטעטעל געווען. די גרעסטע גבירים, אויף האניג אין זייד איז ה' מ. ערצויגען געווארען, און איצט, איצט, גיב נאר א קיק אויף איהם ווי ער זעהט אויס. פאר וואס זאל איך נישט וויינען ווען איך האב איהם געטראפען אין אזא מצב?—

— אבער וואס קאן מען טוהן. דאס לעבען איז אזוי אונערבארמיג — האט סאמעלסאהן געטרייסט זיין פרוי — מילא, וואס קאן דא זיין, וועלען מיר איהם שטיצען דעם ה' מ. איך שפער דיר נישט. טהו פאר איהם וואס דו קענסט. איך האב אין תחילת נישט פערשטאנען, וואס דו האסט איהם אריינגערופען אין קאבינעט און וואס פאר א סוד דו האסט מיט איהם. האט מיר טאקע געווינדערט און איך בין וואס אנ'אמת, טאקע טשעקאווע געווען אייך יעצט וועגען דעם איבערצופרעגען. איצט איז מיר שוין קלאר און פערשטענדליך.

— וואס דען האסטו געמיינט, מאדיק'ל, אז איך פיהר מיט דעם ה' מ. א ראמאן, ביסט טאקע געווען אייפערזיכטיג? — האט רבקה'לע יעצט געלין... קוקט איהר מאן אין די אויגען אריין מיט א טרערען-שמייכעלע.

— כ'האב אליין נישט געוויסט וואס צו טראכטען. כ'האב נישט פערשטאנען, וואס פאר א געהיימען געשפרעך די קאנסט האבען מיט א פרעמדען מאנספערשוין. יעצט איז מיר שוין אלץ ריכטיג — האט זיך ה' סאמעלסאהן פערענטפערט און ענטשולדיגט פאר זיין פרוי. — איך בין נישט געווען חלילה אייפערזיכטיג. איך קאן צו גוט דיין עהרליכקייט, רבקה'לע, איך האב זיך נאר בלויז געווינדערט און געווען נייגעריג —

אונזער געשפרעך האט זיך געענדיגט. ה' סאמעלסאהן האט מיך איינגעלאדען ארויפצוקומען צו איהם מארגען און איך האב זיך געזעגענט. שוין שטעהענדיג ביי דער טהיר אין קארידאר, איז רבקה'לע געלאפען אנצינדען פאר מיר די עלעקטריע כ'זאל זעהן ארויסצוגעהן. אבער איידער זי האט געמאכט ליכט האט זי מיר דערלאנגט אויף שנעל אין דער פינסטער א קוויטעלע. ווען איך בין ארויס און אראב צו מיר אין וואהנונג האב איך געליינט און נישט געגלויבט מיינע אייגענע אויגען. אין בריוועלע איז געשטאנען, אז רבקה'לע בעט מיך קומען מארגען 10 פריה אין זאקסישען גארטען אויף דער און דער אלעע, וואו זי וועט ווארטען אויף מיר. זי האט מיט מיר וויכטיגס צו בעשפרעכען.

(פארטזעצונג קומט).

גארבאטקע.

אין צוזאמענהאנג מיט דער יאהרצייט פון ציוניסטישען מנהיג ד"ר מעאדאר הרצל איז אין גארבאטקע געמאכט געווארען א הזכרה פיט'ן אנטייל פון ראדאמער חזן ה' קופער. צומארגענס. זונטאג איז פארגעקומען א זאמעל אקציע פאר'ן קרן-קימת-לישראל אין דער שפיץ פון דער אקציע זענען געשטאנען די ציוניסטישע עסקנים מ. ל.

פישמאַן און יהודה קופּמאַן. אין דער אַקציע, וועלכע איז דורך מיט אַ געהע-ריגען ערפאָלג האָבען אַנטייל גענומען מיטגליעדער פון: „וויצאָ", „מסדה", „ברית הצ'ה'ר". „השומר הצעיר" און „מזרחי".

פאַריגע וואָך האָט דאָ געוויילט אויף אַ אויספלוג דער ראַדאָמער „ברית טרומפּלדור" מיט זיין אָרקעסטער. די טרומפּעלדאַריאַנער האָבען זיך איינגע-אָרדענט אין אַ סקויטישען לאָגער, וועל-כער האָט צוגעצויגען הונדערטער מענ-שען. זונטאָג האָט דער „בּיתר" איינגע-אָרדענט א פּראָפּאַגאַנדע - מאַרש איבער גאַרבאַטקע און דערנאָך אדורכגעפיהרט אַ זאַמעל - אַקציע לטובת דער אָרקעס-טער. אין אָווענד איז אין לאָגער איינ-געאָרדענט געוואָרען אַ קאָנצערט פון דער אָרקעסטער, וועלכער איז אדורך מיט אַ גרויסען ערפאָלג.

פון פערבאַנד „מסדה".

אויף דער לעצטער סעסיע פון צענט-ראַל-קאָמיטעט פון „מסדה" אין פוילען וועלכע איז פאָרגעקומען אין וואַרשא, איז אָנגענומען געוואָרען אַ בּעשלוס לויט וועלכען דאָס זיץ-אָרט פון דער קריין-לייטונג פאַר דער קעלצער וואָיע-וואָדזשטוואָ פון פערבאַנד פון שילער ציוניסטען — רעוויזיאָניסטען „מסדה" ווערט בעשטימט ראַדאָם. אין דער הנה-גה גלילית געהען אריין 3 מסדה'ער פון ראַדאָם און 2 מסדה'ער פון קעלץ. אין קורצען וועט אויך פאָרקומען אַ כנוס גלילי פון אַלע אָפּטיילונגען אויף דעם שטח פון דער קיעלצער וואָיע-וואָדזשטוואָ.

די הנהגה וועט אויך אין דער קור-צסטער צייט אדורכפיהרען אַ ווערבי-רונגס - אַקציע פון נייע מיטגליעדער און סניפים אין די בעזונדערע שטעדט. די שטעדט וועלכע ווילען זיך שטעלען אין קאָנטאַקט מיט דער הנהגה גלילית ווערען געבעטען צו מעלדען וועגען דעם, אויף דעם פאָלגענדען אדרעס: ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע. ראַדאָם לו-בעלסקאַ 52 פאַר „מסדה".

אַרעסטירט פאַר אונטערהעצען רעקרוטען.

אויפ'ן פּלאַץ, וואו ס'ווערען געמאַכט מיליטערישע איבונגען, האָט אַ געוויסער באַראַנסקי הענריק געהעצט די רעקרו-טען זיי זאָלען זיך נישט „טשוויטשען" און נישט פאָלגען די עלטערע פיהרער. באַראַנסקי'ס פּאָרוטשניק האָט פערער-דענט די אונטער-אָפיצירען איהם צו-פערהאַלטען און אָבפיהרען אין „וואַר-טאָווני". אויפ'ן וועג האָט באַראַנסקי מיט פערשידענע אויסדרוקען בעליידיגט די זעלנער, וואָס האָבען איהם געפיהרט. באַראַנסקי איז אַ ראַדאָמער פון אָבאָ-זשיסקאַ. ס'ווערט געגען איהם פער-פיהרט אַ אויספאָרשונג.

דערווייל איז ער אַרעסטירט.

נישט געלונגענער אָנפאַל אין דער ראַדאָמער אַמוניציע - פאַבּריק.

מיט אַ צייט צוריק איז אין דער ראַדאָמער מלוכה'שער געוועהר-פאַבּריק אָבגעזאָגט געוואָרען פון זיין שטעלע דעם אַרבייטער ציעפּליעווסקי דערפאַר, וואָס ער האָט טראָץ דעם פערבאָט, גע-רויכערט פּאַפּיראָסען אין דעם צימער, אין וועלכען ס'האָבען זיך געפונען אַזעלכע לייכט-אויפפלאַמענדע מאַטער-יאַלען ווי בענזין נאַפט א. ד. גל.

די טעג איז ציעפּליעווסקי געקומען אין פאַבּריק און בעגעגענדיג דעם אינזש. ציכאַצקי, איז ער אויף איהם אָנגעפאַלען און אויף איהם אויסגעשאָסען פון אַ רעוואָלווער. די קויל האָט נישט געטראָפען, נאָר דער אינזש. ציכאַצקי האָט זיך געוואָרפען אויף ד'ערד, מאַכענדיג זיך, ווי ער זאָל זיין טוידט, דאַן איז ציעפּליעווסקי צו צום לי-גענדען און צושטעלענדיג דעם רעוואָל-ווער צו זיין קאָפּ, האָט ער אַ ציה גע-טוהן פאַר'ן צינגעל. דער רעוואָלווער, אויף וועלכען עס האָט זיך געפונען דער סטעמפּעל פון אַ רוסישער געוועהר-פאַבּריק, האָט זיך אָבער פערהאַקט און נישט אויסגעשאָסען.

די אָנגעלאָפענע אַרבייטער האָבען ציעפּעלעווסקי'ן פערהאַלטען און איהם איבערגעגעבען דער פּאָליציי.

סוועדט געעפענט אַ פּאָווש. שולע מיט רעגירונג'ס-רעכט.

דער בעקאַנטער העבּרעאישער פּע-דאַגאָג מילמאַן עפענט אין ראַדאָם אַ פּאָוושעכנע שולע מיט פולע רעגירונגס-רעכט. די שולע וועט האָבען 7 קלאַסען („אָדזיאַלען") און וועלען פאָרשטעלען מיט זיך אַ 4-קלאַסיקן גימנאַזיאַל-קורס.

די יודישע למודים וואָס וועלען בע-שטעהן פון תנ"ך, גמרא, העבּרעאישע ליטעראַטור וועלען זיין צוגעפּאַסט צום פּראָגראַם פון דער בעריהמטער מיטעל-שולע „תחכמוני" אין וואַרשא.

אַ מעשה שהיה
(במקום אַ פעליעטאָן).

חברים בעלי - מלאכות
איך פאָדער אייער עצה
זאָגט לכל הפּחות
ווי טיילט מען דאָ די מוצא

ווען מיר האָבען בענקלעך צוויי
אָבער זיצער'ס גאָר א סאַך
זאָגט-זשע קלאָר און אָהן א דריי
וואָס טוט מען דאָ מיט יעדער פאַך.

עס ווילען זיצען שניידער מענער
און עס ווילען אויך די שוסטער
דאַמען - שניידער, גרויסע קענער
און אויך אַנדערע פאַר מוסטער.

זייט א חכם צו באַווייזען
אַט די אַלע העררען
איך וועל אייך זיכער זעהר שעצען
און אייער עצה נעמען גערען.

אַ בעראַטונג רופט זאָפאָרט
פון חברים פון די בעסטע
זאָל מען הערען זייער וואָרט
און באַשליסען שטאַרקע, פעסטע.

איך אַליין וועל זיך נישט מישען
אין וועל וואַרטען גאַנץ געדולדיג
ווער עס וויל זאָל דאָ געניסען
אָבער מאַכט מיך נאָר נישט שולדיג.

און ר' מענדעלע דער געלער
מיט זיין גרויסען שטעקען
איז אַוועק צו אַלע וועהלער
זיי צורופען, וועקען:

איילט חברים נאָר וואָס גיכער
דאָרט צו די מאַנדאַטען
איהר מעגט זיין אַלע פאָלקאָם זיכער
דאָס עס וועט אייך גאָרנישט שאַטען.

געקומען איז א גרויסער עולם
פרעזעסען, פאָרשטעהער די גרעסטע
חס ושלום נישט קיין גולם
נאָר טאַקע די קלוגסטע און די בעסטע.

אָט די בעסטע פון די פאַכען
רופען אָן די קאַנדידאַטען
אים כדי די ליסטע שאַפען
און צוטיילען די מאַנדאַטען.

זאָגט מען משה, זאָגט מען זלמן
מענדעל, יאָקעל, גרשון, זרח
זאָגט אַ צווייטער חבר קלמן
זאָגט א דריטער זאָל זיין ברוך.

אַוועק א טאָג, אַוועק אַ נאַכט
און קיין סוף האָט נישט גענומען
מ'האָט געקלערט און אַלץ געטראַכט
ביז דער טערמין איז געקומען.

איז א וואונדער דאָ געשעהען
פשוט א נס מין השמים
אַז פון אָט די אַלע צעהן
אין אַרויס בנימין, חיים.

מען האָט געמיינט עס איז אַ טעות
אָדער גלאָט עפּעס א דריי
אָבער ניין עס איז נפלאות
און מען מיינט דאָ טאַקע זיי.

ר' בנימין און ר' חיים
יעדער אויף זיין אָרט
געשיקט מין השמים
דורך זיין הייליג וואָרט...

מיר פערגינען זיי דעם זיצען
אָבער זיי מוזען דאָ געדענקען
אַז לויט די מעשים וועט מען זיי שטיצען
און אונזער צוטרוי שענקען.

זיצט זשע אויף די ערטער
און גייט א גלייכען וועג
קומט נישט אָב מיט ווערטער
נאָר טהאָטען גוטע אָהן א ברעג.

יעקב —י.

קעלצער אבטיילונג.

דער פינאַל פון שטורמישע „עלעקטראָווניע" = קאַמף אין שטאָדט = ראַט.

זייט א לענגערע צייט פיהרט זיך שוין אין קיעלצער שטאָדט-ראַט אַ שטורמישער קאַמף אַרום א... פאַראַגראַף 12.

די קיעלצער עלעקטראָווניע געהער ווי בעקאַנט, אלס אייגענטום צו אַ בעלגיש-דייטשער פירמע. נאָך אין יאהר 1927 האָט די שטאָדט-פערוואַלטונג געמאַכט אַ אָבמאַך מיט דער דאָזיגער געזעלשאַפט. אין דעם אָבמאַך אין צווישען אַנדערע פערהאַן אַ פאַראַגראַף 12 וואָס זאָגט אַז דער מאַגיסטראַט האָט דאָס רעכט אין יאהר 1935 אַנצוקויפען די עלעקטראָווניע אין 3 צאָהלונגס-ראַטעס. אין יאהר 1945 ווידער, האָט די רעגירונג דאָס רעכט צו קויפען די עלעקטראָווניע.

לעצטענס האָט די דערמאָנטע בעלגישע געזעלשאַפט אָנגעהויבען פיהרען אונטערהאַנדלונגען מיט'ן מאַגיסטראַט, אַז זי זאָל פערלענגערן דעם פאַראַגראַף 12 אויף נאָך 10 יאהר. אלס דעקאָמפענסאַטע דערפאַר האָט די פירמע געוואָלט אויפבויען אין קיעלץ אַ טראַמוואַי-ליניע אין דער ווערט פון 3 מיליאָן זלאָטעס דער שטאָדט ראַט האָט אָבער דאַן דעם פאָרשלאָג אָבגעוואָרפען.

מיט אַ צייט צוריק האָבען זיך די אונטערהאַנדלונגען בענייט און אלס רעזולטאַט דערפון האָבען אַ טייל ראַטמענער און כמעט אַלע מאַגיסטראַט-מיטגלידער געפאָדערט, אַז דער שטאָדט ראַט זאָל אַקצעפטירען די ענדערונג פון פאַראַגראַף 12. איצט אָבער האָט שוין דער מאַגיסטראַט געפאָדערט נור 1 מיליאָן זלאָטעס אין מזומנים. געגען דעם איז שאַרף אַרויסגעטרעטען אַ העלפט פון שטאָדט-ראַט, וועלכער האָט אויפגעוויזען, אַז דער דאָזיגער אָבמאַך איז אַ אונגינסטיגער פאַר דער שטאָדט, ווייל פאַר דער עלעקטראָווניע איז דאָס ענדערען פון דעם פאַראַגראַף 12 ווערט אַ קאָלאָסאַלע סומע און נישט בלויז איין מיליאָן זלאָטעס.

אויף דער לעצטער זיצונג אָבער איז דער פאָרשלאָג אָנגענומען געוואָרן מיט אַ קליינער מערהייט. די יודישע ראַטמענער האָבען געשטימט — צוטיילט.

שטאָדטישע אויטאָבוסען אין קעלץ

אויף דער לעצטער שטאָדט-ראַט זיצונג איז אָנגענומען געוואָרען אַ אָפערטע פון אַ סובאַלקער פירמע „איינצואָרדנען אין קעלץ שטאָדטישע-אויטאָבוסן.

לויט דעם אָבמאַך מיט דער פירמע, וועלען קורסירען 4 אויטאָבוסן. דער פרייז פון אַ בילעט וועט זיין 25 גר.

די אויטאָבוסען וועלען קורסירען שוין דעם קומענדען חודש.

מיטעלאַלטערישע אנטיסעמיטישע מעטאָדען אין קעלץ.

אַ שטאָדט = קיוואַרטאַל, וואו יודען טאָרען נישט וואוינען.—אַ קרייץ מיט אַ העברעישע אויפשריפט — פאַרוואָס שווייגען די יודישע געזעלשאַפטליכע רעפּרעזענטאַנטען?

פאַר פיעל קיעלצער יודען וועט עס געוויס זיין אַ אונאַנגענעהמער סיורפריז, ממש אַ אונגלויבליכקייט, ווען מיר וועלען איבערגעבען אַז אויף די היעגע גאַסען: מאַרשאַלקאָווסקא און נאַוואָמיעסקא טאָרען נישט וואוינען קיין יודען ביז'ן 7-טען דור.

ווי טרויעריג דאָס זאָל נישט זיין, איז עס אָבער פאָרט אַ פאַקט. דער אייגענטימער פון די פלעצער אויף די דערמאָנטע גאַסען, דער ענדעקישער אדוואָקאַט גושטשאַשעווסקי, האָט פערקויפט דעם באָדען בתנאי, אַז ביז'ן 7-טען דור טאָר דאָרט קיין יוד ניט קויפען אַ הויז.

אין נאָך דאָס געווען פאַר איהם ווייניג, האָט ער, מיט אַ ספעציעל אויסגערעכענטער כונה, אויפגעשטעלט אין דער דערמאָנטער געגענד אַ קרייץ מיט אַ שטיין, אויף וועלכען ס'זענען אויפגעשריבען פאָלגענדע העברעישע ווערטער:

„Krzyż ten postawił
Marjan Grzegorzewski
Panu Bogu na chwałę
Ludziom dla pamięci
Aby ojczyznę swą miłowali
I ziemi polskiej
W ręce żydowskie
Nie oddawali".

אין טאָג טעגליך, ווען די הונדערטער בעאַמטע, די טויזענטער קינדער, וואָס בעוואויגען יענע גאַסן געהן פערביי דאָס אָרט מוזען זייערע בליקען פאַלען אויף דעם קרייץ און דערביי, אויף דער העברעישער אויפשריפט פון דעם שטיין...

געגען בעסטען ווילען ווערט ביי יענעם קריסטליכען דורכגעהער איינגעבירגערט אַ שנאה און אַ ווידערגעפיהל צו די יודען.

עס איז אַ סקאַנדאַל, אַז דאָס זאָל נאָך היינט געשעהן. לויט ווי עס דערצעהלען מענשען פון עלטערען דור זענען אין קעלץ געווען הייזער, וואו יודען האָבען נישט געטאָרט דורך זיי אַפילו פערבייגעהן, אָבער דאָס איז געווען מיט 50 יאָהר צוריק, ווען יודען האָבען זיך ערשט אָנגעהויבען בעזעצען אין קעלץ. איצט אָבער זאָל זיך טרעפען אַזאַ אָפענער זאָאָלאָגישער אנטיסעמיטיזם, דאָס איז אַ אונערהערטע זאַך.

דער ראַט פון די יודישער קהלה און דער קלוב פון די יודישע ראַטמענער ברויכען זיך מיט דעם פיינליכען ענין צו פעראינטערעסירען און אָנווענדען אַלע מיטלען אַז קודם כל זאָל דער שטיין מיט די אויפשריפט בעזייטיגט ווערען.

הגם דער אנטיסעמיטישער אדוואקאַט האָט אָפשר געהאַט ראַט רעכט צו שטעלען דעם שטיין אויף אַ פלאַץ, וואָס איז זיין אייגענטום אָבער אַזאַ אויפשריפט העצט דאָך איין טייל בעפעלקערונג געגען דער צווייטער און דאָס איז דאָך זיכער געזעצליך פערבאָטען.

די יודישע געזעלשאַפט קאָן אַזאַ זאַך נישט פערשווייגען און עס איז צו האָפען, אַז די אויפזיכט'ס מאַכט וועט דעם גערעכטען פערלאַנג ערפילען.

ל.

צו אונזערע לעזער אין קעלץ.

מיר ווענדען זיך צו אונזערע אַבאָנענטען און אַנאָנסען-געבער אין קעלץ, זיי זאָלען סוף כל סוף רעגולירען זייערע חובות פאַר די צייטונג און פאַר די אַנאָנסען. אונזער אינקאַסענט קומט די צווייטע וואָך קיין קעלץ און מיר בעטען די אַלע דערמאָנטע ה"ח נישט פערלאַנגען פון אינקאַסענט ער זאָל ברעכען ביי זיי די פיס און מיעד ווערען געהענדיג צו זיי אומצעהליגע מאָהל.

אויב עמיצער איז אויסען מיט זיין אָבשלעפען זיך אַרויסצודרעהען פון בעצאָהלען זאָל ער אָפען ערקלערען דעם אינקאַסענט, אַז ער וויל נישט בעצאָהלען. וועלען מיר וויסען, אַז ער האָט דעם מוט צופערלאַנגען מיר זאָלען שיקען די צייטונג פאַר מאָנאַטען לאַנג, ווי אויך פאַר די אַנאָנסען, וואָס ער האָט געדרוקט אין אונזער צייטונג. וועט דאַן דער אינקאַסענט פערשפּאָרען דאָס לויפעניש און מיר וועלען אויך וויסען ווי אַזוי צו רעאגירען אויף אַזאַ אומדערהערטע האַנדלונג.

אַדמיניסטראַציע ראַד. קעלצער-לעבען אין ראַדאָם.

מיט גרויס ערשיטערונג, אונד פון טיפען מיינעם הערצען דריקקע איך אויס מיין גרעסטען מיטגעפיהל דער פאַמיליע גאָטליעב פון ראַדאָם צוליב'ן טויט פון זייערן טהייערען אונפערגעסליכען מאַן אונד פאָטער

ר' אלי נ"ע

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

א. צימערמאַנן, קעלץ.

Ostrzeżenie.

Ogłasza się bojkot wszystkich posad w szkole mizrachistycznej „JABNE" w Kielcach z powodu nieuregulowania zaległości za 4 i pół miesiąca nikomu z 8-miu pracowników tej szkoły, Ostrzega się ogół nauczycielstwa przed obejmowaniem posad na rok szkolny 1931/2 w tejże szkole.

Zaw. Zrzesz. Naucz, Szkół Pow. Rzeczypospolitej Polskiej.

בעקאנטמאכונג.

די געזעלשאפט **לינת-הצדק** מאכט דערמיט בעקאנט אז זונטאג דען 9/VIII 5 אזייגער אווענר איז אייגענעם לאקאל (רווינסקא 1) קומט פאר

די ציהונג פון דער פאנטען-לאטעריע

איינגעארדענט דורך א. ד. געזעלשאפט.

גלייכצייטיג מעלדען מיר, אז די יעניגע, וועלכע ווילען דאס זייערע נומערן זאלען אריינגעהן אין זכח בגורל מוזען ביז 9/8 איינצאהלען פאר די די בילעטען. אין געגענפאל נישט קוקענדיג, וואס זיי בעזיצען די בילעטען, דאך וועלען די נומערן פון זייערע בילעטען נישט ווערען אריינגערעכענט אין זכה בגורל. מיט כבוד

געזעלשאפט „לינת הצדק" ראדאם.

Biuro próśb, windykacji i buchalterji

„EXPRESS"

RADOM, ul. ŻEROMSKIEGO 9 (Jacka Malczewskiego 6)

za dostępną opłatę

Radaguje prośby, podania, odwołania, umowy it.p.

załatwia korespondencję handlową i prywatną.

przepisuje na maszynach i tłumaczy wszystkie języki.

windykuje należności miejscowe i zamiejscowe

informuje o zdolności kredytowej.

i załatwia wogóle wszystkie czynności w zakres biurowościwchodzące

Tanio! Szybko! Solidnie!

בעקאנטמאכונג.

דעם 21-טן פ. מ. איז פארגעקומען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער **חברה קדישא** און **„חסד של אמת".**

ס'איז אויסגעוועהלט געווארען א נייע פערוואלטונג אין וועלכער ס'זענען אריין די ה"ה: חיים מאנדעלזיס, יאנקעל פישמאן, מיכאל ריכטמאן, משה בונם ריכטמאן, יצחק ביאלסקי, משה לייב אסטראוויעצקי.

די פערזאמלונג איז געפיהרט געווארען אונטער דער פארזיץ פון ה' יונה זילבערבערג, ביי דער בייזיץ פון די אסעסארען ירחמיאל גוטמאן, יאנקעל באנקער און סעקרעטאר קויפמאן.

די נייע פערוואלטונג האט אויף איהר קאנסטיטואירונג'ס-זיצונג אויסגעוועהלט אלס פרעזעס דעם ה' יצחק ביאלסקי; אלס-וויצע דעם ה' מיכאל פישמאן, סקארבניק — משה בונם ריכטמאן; סעקרעטאר — מיכאל ריכטמאן געהילף — מאנדעל.

ביליג! נוצט אויס די געלעגענהייט. ביליג!

די שוין אין ראדאם גוט-בעקאנטע דרוקעריי „רעקארד" ראדאם, זשעראמסקי (לובלינער) 9 איז די איינציגע אין ראדאם, וועלכע פערטיגט אויס אלערליי **דרוק-ארבייט** צו זעהר ביליגע פרייזען סאלידע ארבייט! לעצטע מאדערנע שריפטען. קומט און איבערצייגט אייך! נור אויף א קורצע צייט. 100 וויזיטובקעס צוזאמען מיט דרוק 1.50 זל.

GAZOWNIA

MIEJSKA

פערקויפט צו צוגענגליכע פרייזען

קעכלער גאזאווע איינס און צוויי פלאמיגע

קעכלעך פאמילינע און האטעלאווע

אייוועלעך צום באדען

אייוועלעך צום בראטען

אייזענס צום פרעסען פאר פריוואט און פאר שניידער

הייצערס צו פריזירער רעדלעך

„טערמא" אטאמאטישע אויף צו דערווארמען וואסער פאר דאקטוירים, דענטיסטען, פריזירערס און עהנליכע פראפעסיעס.

אלערליי גאז-אפאראטען ווערען פערקויפט

——— אויף צוגענגליכע בעדינגונגען. ———

די גאזאווניע פיהרט אויס שטופ-אינסטאלאציעס

אויף אויסצוצאהלען אין 12 ראטעס.

די גאז-אפאראטען קען מען בעקוקען אין די סקלאדעס פון די גאזאווניע אויף מלאדזשאנאוו פון 10 ביז 2 נ. מ.

אלע אינפארמאציעס ערטיילט די ביורא פון די גאזאווניע טעל. 134.

Został otwarty w Radomiu

wolny skład Soli

Sprzedaż: ŻEROMSKIEGO 51
Składy: ŻEROMSKIEGO 120.

בעריהמטער סטאניעווסקי-צירק אין ראדאם

דער סטאניעווסקי-צירק, וועלכער האט דא נישט לאנג געווילט און ארויסגערופען בעוואונדערונג פון ראדאמער פובליקום מיט זיינע רייכע און אויסערגעוועהנליך-אינטערעסאנטע אטראקציעס — מאכט צום צווייטען מאהל א בעזוך אין אונזער שטאדט, אויף זיין טורנעע איבער פוילען. דער זעלבער צירק איז אייגער פון די רייכסטע און פערמאגט פערשידענע אבטיילונגען. דאס מאהל וועט דער סטאניעווסקי-צירק וויזען נאך נייערע און אריגינעלע אטראקציעס אין א זעלטען שעהנעם רייכען פראגראם.

די ערעפנונג פון צירק קומט פאר היינטיגען פרייטאג.

יצחק פעלד אין ראדאם

ווי מיר האבען שוין געשריבען, וועלען מיר האבען צו-גאסט דעם בעריהמטען יודישען ארטיסט יצחק פעלד, וועלכער איז בעזונדערס בעליבט אין ראדאם, וואו ער האט מיט אייניגע יאהר צוריק געשפיעלט א לענגערע צייט מיט גרויס ערפאלג.

זיין בעזוך אין ראדאם ווערט פון זיינע פיעל פערהערער ערווארט מיט גרויס אינטערעס.

Redaktor Ch. M Herc

Drukarnia Wyd. Radomer-Kielcer Leben" Radom Sewarlikowska 20